
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Farrés Tarrés, Laura; Berenguer i Estellés, Laura, dir. Anàlisi dels referents culturals a la sèrie "Girls" i la seva subtitulació al castellà. El Fansub : traducció de qualitat?. 2017. (1202 Grau en Traducció i Interpretació)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/189556>

under the terms of the **IN**
COPYRIGHT license

FACULTAT DE TRADUCCIÓ I D'INTERPRETACIÓ

GRAU DE TRADUCCIÓ I INTERPRETACIÓ

TREBALL DE FI DE GRAU

Curs 2016-2017

**Anàlisi dels referents culturals a la sèrie *Girls* i la
seva subtitulació al castellà
El *Fansub*: traducció de qualitat?**

**Laura Farrés Tarrés
1332875**

**TUTOR/A
LAURA BERENGUER ESTELLÉS**

Barcelona, Juny 2017

Dades del TFG

Títol:

Anàlisi dels referents culturals a la sèrie *Girls* i la seva subtitulació al castellà.
El *Fansub*: traducció de qualitat?

Análisis de los referentes culturales en la serie *Girls* y su subtitulación al castellano. El *Fansub*: ¿traducción de calidad?

Study of the cultural references in the TV show *Girls* and its Spanish subtitling.
Fansubbing: a quality translation?

Autor/a: Laura Farrés Tarrés

Tutor: Laura Berenguer

Centre: Facultat de Traducció i Interpretació

Estudis: Grau Traducció i Interpretació

Curs acadèmic: 2016-2017

Paraules clau

traducció, traducció audiovisual, subtitulació, fansubbing, referents culturals, cultura, tècniques de traducció, anàlisi contrastiu

traducción, traducción audiovisual, subtitulación, fansubbing, referentes culturales, cultura, técnicas de traducción, análisis contrastivo

translation, audiovisual translation, subtitling, fansubbing, cultural references, culture, translation techniques, contrastive analysis

Resum del TFG

El present treball analitza de forma contrastiva com s'han resolt les referències culturals de la sèrie *Girls* en dues traduccions: en la subtitulació professional i en una subtitulació amateur distribuïda per Internet. La primera part del treball

consisteix en definir els conceptes que envolten el tema de les referències culturals i en veure les diferents aproximacions que han fet els teòrics de la traducció sobre aquests elements. També s'ha parlat de les característiques dels tipus de traducció audiovisual que ens ocupen: la subtitulació i el *fansubbing*. La segona part del treball correspon a la part pràctica. Hem analitzat les referències culturals d'un capítol de la primera temporada de la sèrie i hem vist com han resolt les referències culturals les dues versions, quines tècniques de traducció han utilitzat i hem aportat possibles alternatives si no consideràvem adequades les solucions de les versions analitzades.

El presente trabajo analiza de forma contrastiva cómo se han resuelto las referencias culturales de la serie *Girls* en dos traducciones: en la subtitulación profesional y en una subtitulación amateur distribuida por Internet. La primera parte del trabajo consiste en definir los conceptos entorno el tema de las referencias culturales y en ver las distintas aproximaciones que han hecho los teóricos de la traducción sobre estos elementos. También se ha hablado de las características de los tipos de traducción audiovisual que nos ocupan: la subtitulación y el *fansubbing*. La segunda parte del trabajo corresponde a la parte práctica. Hemos analizado las referencias culturales de un capítulo de la primera temporada de la serie y hemos visto cómo han resuelto las referencias culturales las dos versiones, qué técnicas de traducción han utilizado y hemos aportado posibles alternativas si no considerábamos adecuadas las soluciones de las versiones analizadas.

This thesis analyses how the official Spanish subbing and a Spanish fansub found on the Internet translate the cultural references of the TV Show *Girls*. The first part of this thesis consists in defining the theoretical notions around the cultural references and in seeing the different approaches of the translation theorists about this matter. It also addresses the characteristics of the audio-visual translation types discussed in this thesis: subtitling and fansubbing. The second part of the thesis is the practical part. We have analysed the cultural

references of a first season episode and we have seen how those have been translated in the two versions, which translation techniques have been used and we have also provided translation alternatives if the solutions of the versions analysed were not appropriate.

Avís legal

© Laura Farrés Tarrés, Bellaterra, 2017. Tots els drets reservats.

Cap contingut d'aquest treball pot ésser objecte de reproducció, comunicació pública, difusió i/o transformació, de forma parcial o total, sense el permís o l'autorització del seu autor/de la seva autora.

Aviso legal

© Laura Farrés Tarrés, Bellaterra, 2017. Todos los derechos reservados.

Ningún contenido de este trabajo puede ser objeto de reproducción, comunicación pública, difusión y/o transformación, de forma parcial o total, sin el permiso o la autorización de su autor/a.

Legal notice

© Laura Farrés Tarrés, Bellaterra, 2017. All rights reserved.

None of the content of this academic work may be reproduced, distributed, broadcast and/or transformed, either in whole or in part, without the express permission or authorization of the author.

Índex

Introducció.....	5
I. Marc teòric.....	8
1. Cultura	8
1.1. Llengua i cultura.....	10
1.2. Cultura i traducció	12
1.2.1 Referents culturals en la traducció	12
1.2.2. Classificacions dels referents culturals	14
1.3. Tècniques de traducció dels referents culturals	17
2. Traducció audiovisual	21
2.1. Breu història de la traducció audiovisual.....	21
2.2. Tipus de traducció audiovisual.....	23
2.2.1. Subtitulació	23
2.2.2. Fansubbing.....	26
II. Marc metodològic	30
1. Justificació del treball	30
2. Metodologia del treball	31
III. Presentació del corpus	33
1. Fitxa tècnica i capítol analitzat	33
2. Anàlisi dels referents culturals.....	35
IV. Conclusions	61
V. Bibliografia	66

Introducció

Des del llibre que ens ajuda a conciliar el son, fins a la sèrie a què estem enganxats, passant per molts dels anuncis de televisió, les instruccions del medicament que ens hem de prendre per la tos o el discurs del president nord-americà que veiem a les notícies són traduccions que consumim en el nostre dia a dia, quasi sense ser-ne conscients.

Vivim envoltats de traduccions i, tot i així, no li donem la importància que té una activitat com aquesta, que ajuda a trencar barreres per construir ponts entre llengües i, sobretot, entre cultures. Hem d'entendre la traducció com una necessitat i també com un privilegi, que ens dona l'oportunitat de conèixer altres realitats i d'acostar-nos a cultures molt diferents a la nostra. Gràcies a la traducció, ens hem adonat que es poden veure les coses des d'altres perspectives i valorar aspectes de la vida que no són tan importants en la nostra cultura. Per tant, la traducció ens obre la porta a conèixer, integrar i acceptar la diversitat.

Hi ha molts tipus de traducció, i un dels tipus amb més visibilitat i que té més importància últimament és la traducció audiovisual, sobretot gràcies al doblatge o subtitulació de pel·lícules i sèries, una de les formes de consum de productes culturals més populars. Però no podem parlar de la traducció audiovisual sense fer referència a Internet, ja que gràcies a la seva gratuïtat i rapidesa ha canviat la forma en què gran part de la població consumeix productes audiovisuals. La majoria de gent no va al cinema d'una forma regular a causa dels preus elevats i ha trobat a Internet una font de recursos que sembla inacabable. Així doncs, una gran part de les traduccions consumides dins de l'àmbit de la traducció audiovisual, gràcies a la gratuïtat, facilitat i rapidesa amb què es poden consumir, no són traduccions professionals. Estem parlant del *fansubbing*, subtitulacions amateur trobades a la xarxa que van començar a popularitzar-se amb les sèries d'animació japoneses però que ara van des dels subtítols de les pel·lícules més clàssiques fins als de capítols emesos el dia anterior pels canals de televisió.

Un dels caràcters més marcats d'aquests productes audiovisuals és el desenvolupament de les històries dins d'una cultura, un país o unes tradicions determinades. Per tant, el pilar bàsic d'una bona traducció és la correcta resolució dels referents culturals, és a dir, entendre que la cultura origen i la cultura meta són diferents i resoldre aquesta distància entre cultures. Com veurem al llarg del treball, molts teòrics han estudiat aquest àmbit de la traducció i veurem les diferents propostes, que han variat al llarg dels anys.

En aquest treball analitzarem breument el fenomen del *fansubbing*, veient com s'han traduït els referents culturals d'un capítol de la sèrie americana *Girls* (2012) en la subtitulació oficial al castellà i en un *fansub* al castellà trobat a la xarxa. Per fer el treball, doncs, primer elaborarem un marc teòric en què definirem i aclarirem els conceptes que envolten aquest tema i després, a la presentació del corpus, classifiquem els referents culturals en diferents categories i examinarem quin tipus de tècniques de traducció s'han utilitzat per a fer la traducció, comentant el nostre punt de vista i veient si hi ha grans diferències entre la traducció professional i la traducció amateur analitzades.

Abans de començar, per enfocar el treball, han sorgit alguns dubtes i preguntes que en resumeixen una mica l'objectiu.

Pel que fa a la subtitulació i les seves característiques:

1. Els límits que té la subtitulació pel que fa al nombre de caràcters i als segons en què pot estar un subtítol en pantalla ens condicionen a l'hora de fer la traducció? Com solucionem aquest problema?

2. Hi ha casos en què treballar amb un text audiovisual ens porta a adoptar solucions diferents de les que fariem servir si es tractés d'un text en què només hi intervé un canal, degut a la combinació d'imatge, so i text?

Pel que fa a la diferència entre traducció amateur i professional:

3. Hi haurà errors de traducció al *fansub*, a causa de la naturalesa amateur del traductor?

4. El llenguatge malsonant en la traducció amateur estarà més influenciat per la llengua d'origen que en la versió professional, que l'haurà traduït de forma més genuïna gràcies a la formació lingüística del traductor?

5. El *fansub* analitzat serà més fidel a l'original a l'hora de traduir les referències culturals que la traducció oficial, que tendirà a neutralitzar-les o a canviar-les per referències més pròximes a la llengua d'arribada? És a dir, influirà la naturalesa dels espectadors (els *fansubs* van destinats a un públic amb un coneixement més ampli de la cultura d'origen) en les decisions de traducció?

Pel que fa a la relació entre la referència cultural i la tècnica de traducció:

6. Existeix una relació entre la naturalesa del referent cultural i la tècnica de traducció que s'hi aplica? Els referents culturals de la mateixa categoria es poden o s'han de traduir per la mateixa tècnica de traducció?

Després d'elaborar-lo, analitzant els resultats obtinguts, podrem donar resposta a totes aquestes preguntes i veurem quines són les grans diferències entre els dos tipus de traducció treballats. Si som capaços de contestar les preguntes fetes anteriorment basant-nos en l'anàlisi fet, considero que el treball haurà complert els seus objectius i obtindrem respostes interessants pel que fa al tema de la traducció de referents culturals.

I. Marc teòric

En aquest apartat desenvoluparem els conceptes essencials per a la creació d'aquest treball. Partint de què entenem per cultura, veurem que està molt lligada al llenguatge i al pensament i ens centrarem en explicar què són i com resoldre tots aquells elements marcats culturalment que apareixen a tota traducció, com a la sèrie *Girls*, traducció que ens ocupa en aquest treball.

Per altra banda, és important també definir i aclarir els termes relacionats amb la traducció audiovisual, especialment la subtitulació i el *fansubbing*, què són, quines diferències hi ha entre els dos tipus, qui els fa i els distribueix, etc.

Aquest apartat, doncs, vol assentar les bases i crear un marc teòric on desenvolupar, més endavant, la part més pràctica i analítica del treball.

1. Cultura

No podem començar aquest treball sense parlar de cultura. Segons el Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans, la cultura és el “conjunt dels símbols, valors, normes, models d'organització, coneixements, objectes, etc., que constitueixen la tradició, el patrimoni, la forma de vida, d'una societat o d'un poble”.

Aquesta definició, tot i ser bastant adequada en l'àmbit d'una definició de diccionari, considerem que és massa generalista i hi trobem a faltar la relació de la cultura amb la llengua, cosa que sí que veiem reflectida a les següents definicions, que surten del món traductològic: “*I define culture as the way of life and its manifestations that are peculiar to a community that uses a particular language as its means of expression*” (Newmark, 1988: 94) i a la definició, més actualitzada i detallada, que fa Mangiron: “Sistema de creences, valors, estratègies i entorns cognitius d'una comunitat que usa un llenguatge determinat per a comunicar-se i que són regulats per una sèrie de normes i

convencions compartides per tots els membres d'una comunitat, que poden acceptar-les o bé rebutjar-les.” (2006:51). Aquesta possibilitat d'acceptar o rebutjar les normes i convencions d'una cultura per part dels qui en formen part que fa notar Mangiron, sembla que prové de la idea de cultura de Göhring, que considera que la cultura és tot allò *“que se debe conocer, dominar activamente y ser capaz de sentir, para poder juzgar si los que pertenecen a ella se comportan, en sus diferentes papeles, de acuerdo o de un modo diferente a lo que se espera de ellos”* (a Reiss i Vermeer, 1996:20).

Tot i que hem vist que la definició de cultura està intrínsecament lligada al llenguatge, cal destacar que, tot i que el fet de compartir la mateixa llengua és indispensable per una comunitat cultural, també existeixen diferents identitats culturals que comparteixen la mateixa llengua però no els mateixos valors, creences, normes i tot allò que defineix una cultura (Hurtado, 2001:607).

Edward W. Said, citat a l'obra de Molina *El otoño del pingüino* (2006: 19) és un dels teòrics que més ha escrit sobre cultura i els conflictes interculturals per culpa de la idea de supremacia cultural (sobretot enfocats a occident-orient). És per això que, igual que Molina, trobem rellevant aquesta visió de la cultura per parlar i entendre, més endavant, el concepte de referent cultural.

Con el tiempo, la cultura llega a asociarse, a veces de manera agresiva, con la nación o el estado; esto es lo que “nos” hace diferentes a “ellos”, casi siempre con algún grado de xenofobia. En este sentido la cultura es una fuente de identidad; una fuente bien beligerante [...] la cultura es una especie de teatro en el cual se enfrentan distintas causas políticas e ideológicas.

En aquesta definició veiem la idea de cultura com a font d'identitat, fet que fa que, en comparar-se amb una altra cultura, sorgeixi el sentiment de supremacia cultural i la idea que les diferències culturals semblen, almenys a primera vista, insalvables, tot i que veurem que molts teòrics han elaborat tècniques per resoldre aquests problemes de traducció.

1.1. Llengua i cultura

Un cop hem explicat què considerem per cultura, cal veure què entenem per llenguatge per entendre de quina forma es relacionen entre si. Segons Reiss i Vermeer (1996:15), el llenguatge és la forma que tenim de comunicar-nos amb els qui formen part de la nostra comunitat cultural. Més enllà d'això, però, llengua i cultura es relacionen d'una forma molt més complexa i profunda.

Són molts els autors que han abordat la relació entre llengua i cultura, dos aspectes intrínsecament relacionats. Tal com veiem a l'obra de Casado Velarde, *Lenguaje y cultura: la etnolingüística* (1988:41) una de les principals preocupacions és definir la naturalesa d'aquesta relació, que es pot entendre en diferents sentits, tots ells relacionats:

a) el lenguaje mismo es una forma primaria y fundamental de la cultura; b) el lenguaje refleja la cultura no lingüística: manifiesta los “saberes”, las ideas y creencias acerca de lo conocido; c) no se habla sólo con el lenguaje como tal, con la “competencia lingüística”, sino también con la “competencia extralingüística”, es decir, con los saberes, ideas y creencias acerca de las “cosas”, y estos saberes, ideas y creencias influyen sobre la expresión lingüística y la determinan en alguna medida.

Podríem considerar que aquestes idees són compartides per la majoria de teòrics que han reflexionat sobre la naturalesa d'aquesta relació.

Són moltes les reflexions que fan referència al llenguatge entès com a forma primària i fonamental de la cultura, ja que és potser la relació més òbvia entre aquests dos elements. Porzig (a Casado Velarde, 1988:28) defensa això mateix, que la condició prèvia a la cultura és la llengua i Coseriu també segueix aquesta idea, manifestant que el llenguatge és una forma de cultura que distingeix a l'home dels altres éssers vius (a Casado Velarde, 1988: 27).

Per tant, queda clar que la comunicació és essencial per construir una identitat cultural comuna i la forma de fer-ho és a través del llenguatge.

Si ens centrem en la idea que considera que el llenguatge reflecteix la cultura no lingüística, hi trobem la idea de Coseriu, que diu que el llenguatge *“manifiesta los ‘saberes’, las ideas y creencias acerca de la ‘realidad’ conocida (también acerca de las realidades ‘sociales’ y del lenguaje mismo en cuanto sección de la realidad)”* (a Casado Velarde, 1988: 42).

Per tant, com a conclusió, no hi ha llenguatge sense els coneixements extralingüístics, que determinen la nostra expressió lingüística. Aquesta idea la podem veure en Halliday (a Hurtado, 2001: 607) que diu que la llengua és una part de la cultura i que, com a tal, no es pot analitzar deslligada d'aquesta.

Malinowski, en la mateixa línia, defensa que *“una lengua sólo puede ser completamente comprendida cuando estos dos contextos –situación y cultura– son implícita o explícitamente claros para los interlocutores y los oyentes”* (a Molina, 2006:20). És a dir, més que les paraules, el que conté la informació més rellevant per a la comprensió és el context; la llengua està condicionada culturalment.

Aquestes idees ens porten a parlar de la hipòtesi de Sapir i Whorf (a Casado Velarde, 1988: 55). Si es pren la versió dèbil de la hipòtesi, que sembla la més acceptada, es considera que el llenguatge influeix en el pensament i en com percebem la realitat, per tant, hi ha diferències en com parlants de diferents llengües afronten certes situacions, només pel fet de pertànyer a cultures diferents. Jakobson, partidari d'aquesta visió, ens ajuda a entendre-la constatant que *“languages differ in what they must convey and not in what they can convey”* (a Molina, 2006:24).

Les idees de Reiss i Vermeer (1996: 14) també fan referència a aquesta manera d'entendre la relació entre llengua, cultura i percepció de la realitat. Consideren que la cultura és un filtre que ens condiciona a l'hora d'entendre la realitat i d'expressar-la mitjançant el llenguatge.

1.2. Cultura i traducció

La traducció neix a partir de la diferència entre les llengües i les cultures, es tradueix per comunicar alguna cosa que, a causa d'aquesta diferència, el públic és incapaç d'entendre. És a dir, la traducció és una comunicació interlingüística i intercultural.

Com hem vist a l'apartat anterior, els coneixements extralingüístics són essencials en l'ús de la llengua i, per tant, també són indispensables en la traducció. El traductor ha de conèixer la cultura on s'emmarca el text original per poder reformular el text amb garanties i ha de tenir en compte el destinatari, la finalitat de la traducció i la cultura d'arribada de la traducció, factors que poden canviar el mètode traductor.

1.2.1 Referents culturals en la traducció

Com traduir els referents culturals ha estat un problema en l'àmbit de la traducció des dels seus inicis i ha estat un tema molt tractat pels teòrics més famosos de la traducció. Ens trobem, però, que no hi ha acord pel que fa a la terminologia a utilitzar en fer referència a aquests elements ni per trobar una definició única que sigui més o menys acceptada.

Partint de les diferents concepcions de la traducció, doncs, han sorgit diferents reflexions pel que fa a aquest tema i en aquest apartat veurem les característiques d'aquests elements culturals i intentarem, revisant diverses definicions fetes per teòrics, adoptar una definició clara d'aquest terme per aquest treball.

Primer de tot, però, cal comentar la diversitat de terminologia que ens hem trobat: referent cultural, *realia*, referència cultural, culturema, element cultural, etc. Sense entrar en massa detall, veiem que és una terminologia confusa, amb teòrics que utilitzen alguns d'aquests termes com a sinònims i d'altres que fan petites distincions entre els termes. Cal dir, doncs, que en

aquest treball utilitzarem els termes amb significat més transparent (referent cultural, referència cultural, element cultural) de forma sinònima per anomenar aquests elements que trobem a tot text i que definirem en aquest apartat.

Tot i que molts teòrics han classificat els diferents elements culturals en categories, són pocs els que n'han fet una definició explícita.

Dos dels primers teòrics que proposen un terme per aquests elements son Vlahov i Florin (1970). Per ells, els *realia* són aquells elements textuais que denoten color històric o local. Altres teòrics com Koller (1992) també utilitzen aquest terme, fent referència a les *“realidades físicas o ideológicas propias de una cultura concreta y que, a la hora de ser traducidas a otras lenguas, plantean problemas de traducción”* (a Hurtado, 2001: 611).

Vermeer (1987) i Nord (1997) són els primers en utilitzar el terme culturema, entès com un *“fenómeno social de una cultura X que es entendido como relevante por los miembros de esa cultura y que, comparado con un fenómeno correspondiente de una cultura Y, es percibido como específico de la cultura X”* (Nord citada a Hurtado, 2001: 611).

A més, Nord considera que el traductor, com a mediador cultural, no ha d'imposar conceptes d'una cultura particular a membres d'una altra comunitat cultural diferent. És a dir, defensa la importància que ha de tenir la cultura d'arribada en tota traducció. (a Molina, 2006:46).

Hurtado, que també adopta la paraula culturema, considera que aquests són *“los elementos culturales característicos de una cultura presentes en un texto y que, por su especificidad, pueden provocar problemas de traducción”* (2001:611).

Per Molina els culturemes són *“un elemento verbal o paraverbal que posee una carga cultural específica en una cultura, y que al ser transferido a otra cultura puede provocar una transferencia nula o distinta al original”* (a Mangiron, 2006: 56).

També és rellevant veure la definició que fa Mangiron de les referències culturals o referents culturals, termes que emprà en el seu treball en detriment d'altres mencionats anteriorment com pot ser culturema: “definim les referències culturals com els elements discursius presents en un text que

al·ludeixen a una cultura determinada i aporten significat, expressivitat o color local (o una combinació de tots ells)” (2006: 63).

Pel que veiem, hi ha autors que posen l'accent en la cultura d'arribada, és a dir, les referències culturals sorgeixen en transferir-se a una altra cultura mentre que d'altres autors només mencionen aquests elements en el TO, si bé s'entén que són elements que poden portar problemes de traducció.

Hem de tenir clar, però, que en tractar els referents culturals hem de tenir en compte diversos factors explicats a Hurtado (2001: 614), ja que els problemes de traducció seran diferents en cada cas.

Els factors són:

1) El tipus de relació entre les dues cultures; 2) El gènere textual en què apareixen les referències culturals; 3) La funció o importància del referent en el text original; 4) La naturalesa d'aquest; 5) Les característiques del destinatari i 6) La finalitat de la traducció.

Per tant, els referents culturals requereixen diferents solucions i tècniques de traducció en funció a molts factors i és el traductor qui, segons el seu criteri i coneixement de l'encàrrec, prendrà decisions diferents per resoldre'n cada un, és a dir, la traducció dels elements culturals té un caràcter relatiu, funcional i dinàmic.

1.2.2. Classificacions dels referents culturals

Han estat molts els teòrics els qui s'han aventurat a classificar els referents culturals. Com veurem, hi ha diversos elements que són més propensos a crear diferències entre cultures i que, per tant, és important senyalar per poder resoldre'ls amb eficàcia.

Vegem un recull de les diverses classificacions dels referents culturals citades tant a l'obra de Molina (2006) com a l'obra d'Hurtado (2001), categoritzacions que ens ajudaran, a la part pràctica del treball, a localitzar amb més eficàcia aquests elements.

Nida és un dels primers teòrics qui, partint de l'estilística comparada de les traduccions de la Bíblia, tracta el tema de les referències culturals.

Al 1945, crea cinc categories en què hi poden haver diferències culturals:

- 1) Ecologia
- 2) Cultura material
- 3) Cultura social (hàbits i organització social)
- 4) Cultura religiosa
- 5) Cultura lingüística (diferències fonològiques, morfològiques, sintàctiques i lèxiques)

També defensa els conceptes d'equivalència formal i equivalència dinàmica com dues formes diferents de traduir, ambdues vàlides segons la naturalesa de l'encàrrec de traducció. Nida, però, prioritza l'equivalència dinàmica sobre la correspondència formal (exactitud de les paraules) per tal que la resposta del receptor en llengua meta sigui la mateixa que la del receptor del text original. Si es creu convenient, canviant el contingut lingüístic per adaptar-lo a la cultura d'arribada. Per exemple, la traducció correcta en algunes llengües africanes de la frase bíblica "Estima el Senyor amb tot el teu cor" seria "Estima el Senyor amb tot el teu fetge", ja que és on situen els sentiments els parlants d'aquestes llengües.

Newmark, uns anys més endavant, adopta en gran mesura les categories de Nida però hi afegeix elements paralingüístics (els gestos) com a elements que creen diferències culturals.

La classificació de Newmark és la següent:

- 1) Ecologia (flora, fauna)
- 2) Cultura material (objectes, productes)
- 3) Cultura social (feina, oci)
- 4) Organitzacions, costums, activitats, procediments i conceptes
- 5) Hàbits i gestos

Al 1970, Vlachov i Florin divideixen en quatre categories els *realia*, el seu terme per designar aquells elements de contingut cultural.

Les categories són:

- 1) Geogràfics i etnogràfics

- 2) Folklòrics i mitològics
- 3) Objectes quotidians
- 4) Elements sociohistòrics

Nord (1994) classifica les referències culturals en relació amb les funcions del llenguatge, considerant que *“aunque las funciones pueden considerarse univerales, su manifestación textual depende, además del material lingüístico, de las convenciones y normas de cada cultura.”* (Nord a Hurtado, 2001:609)

Per tant, en fa la següent classificació:

- 1) A la funció fàtica: diferències en la distància de tractament entre els parlants, en les salutacions, etc.
- 2) A la funció referencial: esdeveniments, noms d'institucions, formes de viure o de vestir-se, etc.
- 3) A la funció expressiva: diferents formes de verbalitzar les emocions, valors ètics diferents
- 4) A la funció apel·lativa: diferents mecanismes per persuadir al receptor i aconseguir que reaccionï d'una forma determinada.

Katan (1999) també divideix, de forma jeràrquica, els referents culturals en categories:

- 1) L'entorn (format per l'entorn físic i polític, el clima, l'espai, el menjar, etc.)
- 2) La conducta (regles i formes de comportament propis de cada cultura);
- 3) Les capacitats i estratègies per comunicar-se;
- 4) Els valors;
- 5) Les creences (religioses o no)
- 6) La identitat (el nivell superior, que en conforma els altres).

La classificació de Molina (2006:85) es basa en gran part amb la de Nida, una de les més acceptades, però adoptant idees que altres teòrics han aportat al llarg de la història:

- 1) Medi natural: flora, fauna, climes, paisatges, topònims, etc.
- 2) Patrimoni cultural: personatges, fets històrics, coneixements religiosos, folklore, monuments, mitjans de transport, objectes, etc.
- 3) Cultura social: convencions, hàbits socials, sistemes polítics, oficis, unitats de mesura, etc.

4) Cultura lingüística: refranys, metàfores, insults, interjeccions, etc.

Molina també parla d'elements que causen interferències culturals al entrar en contacte amb dues cultures: els falsos amics culturals i les ingerències culturals. El primer cas serien totes aquelles interferències donades quan un mateix gest o comportament té una connotació cultural diferent. Per exemple, moure el cap verticalment per dir que sí té el sentit contrari en d'altres països. Les ingerències culturals es creen entre el TO i el TT quan al text original hi apareixen elements propis de la cultura d'arribada. L'exemple per excel·lència és el clàssic "Hasta la vista, baby" que es va traduir al castellà com "Sayonara, baby".

1.3. Tècniques de traducció dels referents culturals

Un cop hem vist les diferents definicions del concepte i el tipus de classificacions que n'han fet els teòrics al llarg dels anys, és moment de tractar el tema que ens ocupa realment per la confecció de la part pràctica del treball: les tècniques de traducció de les referències culturals, és a dir, els procediments que s'utilitzen durant la traducció per aconseguir l'equivalència traductora. Les tècniques es veuen en comparar el text traduït amb l'original, on, agafant petites unitats de sentit, es pot observar quina tècnica s'ha seguit per resoldre aquell element.

Hi ha molts teòrics que han proposat tècniques de traducció dels referents culturals. Alguns, com Catford, arriben a plantejar que en certes situacions aquests elements són intraduïbles. Per Catford, la impossibilitat de traducció es dona "*cuando un rasgo situacional, funcionalmente relevante para el texto en LO no existe en la cultura de la que la LT es parte.*" (a Hurtado Albir, 2001:607).

Tot i l'abundància de tècniques proposades pels teòrics de la traducció, en aquest treball en centrarem en les proposades per Molina (2006: 101), ja que considerem que són les més completes i són les que ella mateixa ha

aplicat al seu treball, on fa un anàlisi descriptiu de la traducció dels referents culturals.

Com hem explicat anteriorment, hi ha certs factors que condicionen l'elecció de les tècniques a utilitzar, en funció de si volem, per exemple, una traducció més exotitzant o una traducció més adaptada a la cultura d'arribada i queda en mans del traductor triar les tècniques més adequades a l'encàrrec.

Les tècniques proposades per Molina són les següents:

- Adaptació**: substituir un element cultural per un altre propi de la cultura receptora.
- Ampliació lingüística**: afegir elements lingüístics.
- Amplificació**: introduir precisions no formulades al text originals (informacions, paràfrasis explicatives) quan hi ha un problema de comprensió cultural dels receptors del TT.
- Calc**: traduir literalment una paraula o sintagma estranger.
- Compensació**: introduir en un altre lloc del text traduït un element d'informació o element estilístic que no s'ha pogut reproduir al mateix lloc on apareix al text original.
- Compressió lingüística**: sintetitzar elements lingüístics.
- Creació discursiva**: equivalència totalment imprevisible fora de context, tècnica molt utilitzada en la traducció de títols de pel·lícules o llibres per qüestions de màrqueting, etc.
- Descripció**: substituir un terme per la descripció de la forma o la funció d'aquest. Es substitueix un referent cultural per la seva descripció.
- Equivalent encunyat**: utilitzar un terme o expressió reconeguda com equivalent, passa sovint amb les frases fetes.
- Generalització**: es substitueix un terme pel seu hiperònim.
- Modulació**: canvi del punt de vista de la formulació del text original.
- Particularització**: substitució del terme per un altre de més precís.
- Préstec**: integrar una paraula o frase d'una altra llengua, ja sigui adaptant-ne l'ortografia (préstec neutralitzat) o sense cap canvi.
- Reducció**: ometre informacions i explicacions presents al text original

-**Substitució**: canviar elements lingüístics per elements paralingüístics o al revés.

-**Traducció literal**: traduir paraula per paraula un sintagma o expressió

-**Transposició**: canviar la categoria gramatical

-**Variació**: canviar elements lingüístics o paralingüístics que afecten aspectes de la variació lingüística

Així doncs, aquestes seran les tècniques de traducció que agafarem per analitzar el nostre corpus. Aquestes tècniques, però, les podem relacionar amb les opcions que té el traductor a l'hora de resoldre un referent cultural, explicat a Mangiron (2006:101):

-Mantenir la referència a la cultura original

(Es podria fer, per exemple, amb el calc, l'equivalent encunyat, la traducció literal, etc.).

S'optaria per qualsevol d'aquestes tècniques si volguéssim aconseguir una traducció exotitzant o marcada culturalment. És una opció adient si els lectors tenen coneixements de la cultura d'origen i per tant poden comprendre i situar amb facilitat elements propis de la cultura d'origen.

-Neutralitzar la referència cultural

(Amb tècniques com ara la descripció o la generalització).

Optarem per neutralitzar la referència cultural en moments del text original on és més important conservar el sentit de la traducció que mantenir una marca cultural, normalment es dona quan no existeix un equivalent clar d'un terme en el nostre idioma.

-Ometre la referència cultural

Es pot ometre la referència cultural quan aquesta no té cap valor rellevant per la comprensió del text. Es dona sobretot amb paraules comodí del llenguatge malsonant.

-Adaptar la referència a la cultura meta

(Amb la tècnica d'adaptació)

Es segueix aquesta estratègia si es vol acostar el text al receptor. S'adapten els referents culturals estrangers per elements propis de la cultura

d'arribada perquè l'espectador pugui comprendre amb facilitat el text i s'hi senti més proper.

Amb cada referència cultural que ens trobem en un text a traduir haurem de valorar les opcions que tenim (adaptar la referència, neutralitzar-la, mantenir-la, etc.) i veure què ens convé més segons el context en què apareix la referència, la importància d'aquesta, les possibles solucions i les característiques dels receptors de la traducció.

2. Traducció audiovisual

Doblaje y subtitulación, pero también sobretitulación, voice-over, rehablado, interpretación simultánea para festivales, comentario libre [...], subtitulación para sordos, audiodescripción para ciegos, audiosubtitulación, fansubbing y fandubbing son las diferentes modalidades de traducción audiovisual que se cobijan bajo este término. (Chaume, 2013:14)

La traducció audiovisual difereix d'altres tipus de traducció per les característiques del text a traduir. Els textos audiovisuals es transmeten a través de dos canals: l'acústic i el visual. Sense la interacció simultània d'aquests dos canals, que aporten informació, no es pot comprendre el text en la seva totalitat. Pel canal acústic rebem les paraules, els efectes especials, la banda sonora i informació paralingüística com ara l'entonació o altres reaccions que ens donen informació sobre l'estat d'ànim dels personatges. Pel canal visual es transmeten les imatges i també textos escrits en cartells, correus electrònics, etc.

La peculiaritat de la traducció audiovisual recau, doncs, en poder transmetre la informació que rebem pels dos canals de comunicació de manera que produïm el mateix efecte tant en els consumidors del producte original com en els consumidors del producte traduït.

2.1. Breu història de la traducció audiovisual

La traducció audiovisual apareix, evidentment, gràcies al cinema, una forma d'expressió artística que neix al 1895 amb la primera projecció de cine mut dels germans Lumière. Encara no hi ha necessitat de traducció però no trigarà a sorgir, ja que el 1903 es projecta *Uncle Tom's Cabin*, la primera pel·lícula que incorpora llenguatge escrit. Així doncs, la traducció audiovisual neix amb la necessitat de traduir els intertítols que apareixien entre les escenes

a les pel·lícules mudes, a principis del segle XX. *The Jazz Singer* (1927) és considerada la primera pel·lícula en què hi apareixen diàlegs parlats i també és la primera pel·lícula en què es subtitulen els intertítols, de l'anglès al francès.

Tot i això, hi havia molts espectadors que tenien dificultats a l'hora de llegir els intertítols, així que es va crear la figura de l'explicador, una persona que es dedicava a comentar la trama la pel·lícula, donant suport a aquells que no sabien llegir.

Paral·lelament a la subtitulació, amb l'arribada de les pel·lícules totalment parlades (*talkies*), neix una altra forma de traducció audiovisual, el doblatge, que sorgeix a causa de la poca popularitat que tenien les versions multilingües de les pel·lícules, rodades amb actors i directors diferents a cada país i també com a alternativa a la subtitulació.

Així doncs, la subtitulació i el doblatge, com les formes per excel·lència de la traducció audiovisual, han creat dues tendències des de la seva invenció: els països subtituladors i els països dobladors. Els països subtituladors són generalment països petits amb un alt percentatge de pel·lícules importades (Dinamarca, Països Baixos, Portugal, etc.) mentre que els països dobladors es caracteritzen per ser països de llengües majoritàries amb el suficient poder econòmic com per destinar grans quantitats de diners al doblatge. Espanya, doncs, ha estat tradicionalment, a causa de l'analfabetisme i de la importància del castellà al món, un país doblador.

Fins fa poc, la subtitulació audiovisual a Espanya quedava relegada als cercles més intel·lectuals de la indústria, com ara als festivals de cinema o a algunes sales de cinema que oferien certs títols en versió original subtitulada. Aquesta és una tendència que poc a poc va canviant, també gràcies a Internet, ja que cada cop més joves s'interessen per consumir aquests productes en la versió original i preservar, així doncs, la veu i l'accent dels actors, per exemple. La possibilitat d'accedir a aquest contingut en versió original a través d'Internet quan la versió doblada, a més, encara no existeix, ha fet que els joves s'acostumin als productes en VOSE i s'ha disparat el consum de subtitulacions amateur, o *fansubs*.

El sector de la traducció audiovisual, doncs, des de la invenció del cinema, ha hagut de fer grans avenços tecnològics per a poder satisfer les necessitats de traducció que anaven naixent a mesura que el cinema evolucionava i s'ha hagut d'adaptar també als canvis tecnològics de la indústria, que ha crescut i evolucionat de forma vertiginosa des de la seva invenció.

2.2. *Tipus de traducció audiovisual*

Hi ha diversos tipus de traducció audiovisual, des dels més coneguts, com el doblatge o la subtitulació, fins d'altres dissenyats especialment per persones amb discapacitat, com podria ser l'audiodescripció per a persones cegues o la subtitulació per a sords, passant per tipus de traduccions audiovisuals amateur, com el *fansubbing* o el *fandubbing*.

Com que ja s'han mencionat diferents tipus de traducció audiovisual, creiem essencial explicar només els tipus que resulten d'interès per aquest treball: la subtitulació i el *fansubbing* (o subtitulació amateur).

2.2.1. Subtitulació

Vegem la definició que en fan Díaz-Cintas i Remael, dos dels autors més coneguts en l'àmbit de la subtitulació.

Subtitling may be defined as a translation practice that consist of presenting a written text, generally on the lower part of the screen, that endeavours to recount the original dialogue of the speakers, as well as the discursive elements that appear in the image (letters, inserts, graffiti, inscriptions, placards, and the like), and the information that is contained on the soundtrack (songs, voices off). (2007:8)

Pel que veiem, la subtitulació reproduïx elements de canals diferents, és a dir, tant elements sonors (diàlegs, música), com elements que apareixen

escrits en pantalla i que, per tant, si són elements importants, s'han de traduir i reproduir als subtítols. A més, la reproducció dels subtítols ha d'anar en sincronia amb les imatges. Així doncs, un producte subtitulat conté tres elements: la imatge, el so i el text dels subtítols, elements que interactuen entre si.

Per aconseguir la sincronització dels subtítols, s'han de tenir en compte dos factors: la velocitat de lectura dels subtítols i la durada del diàleg original. És per això que cada subtítol ha de tenir dues línies com a màxim i cada línia, entre 28 i 40 caràcters (amb espais), considerant generalment 35 caràcters com el número màxim, tot i que poden ser més llargs si es tracta de subtitulacions per cinema, on la pantalla és més gran. També s'ha de tenir en compte la durada del subtítol en pantalla, que no pot excedir els 5 segons i per tant, com més curt, menys caràcters per línia ha de tenir per poder ser llegit amb facilitat.

Aquestes limitacions condicionen molt la traducció; s'ha de reduir i sintetitzar el missatge original perquè pugui complir amb aquestes característiques. Amb aquest pretext, el traductor pot prescindir de certs elements que no aporten informació vital per a la comprensió del text.

Per tant, la subtitulació és un exercici de reformulació en què és essencial extreure la idea principal i sintetitzar-la mantenint-ne el sentit, ja que *“la información que la narración visual provee supe, en la mayoría de las ocasiones, las deficiencias del arte de la subtitulación.”* (Chaume, 2004:106)

A part de les limitacions de caràcters i temps de duració dels subtítols, el traductor també ha de saber segmentar-los correctament. Les frases s'han de dividir en sintagmes per així no separar mai en dues línies, per exemple, el subjecte i el verb o un adjectiu i el substantiu a què acompanya.

El criteris ortotipogràfics dels subtítols han anat variant al llarg dels anys. Un clar exemple és l'ús dels punt suspensius per marcar que la frase queda inacabada en un subtítol i continua al subtítol següent. Últimament, simplement ja es dona per entès que l'absència de punt final o la presència d'una coma indica que la frase continua al següent subtítol i no cal utilitzar punts suspensius. S'utilitza la cursiva per marcar una veu en *off* i es posa guió en un

diàleg quan hi ha la intervenció de dos personatges diferents en un mateix subtítol. Per fer més curts els subtítols i utilitzar menys caràcters es poden fer servir abreviatures, sobretot en referir-se a unitats de pes, mesura, etc.

Els passos generals d'un encàrrec de subtitulació son molts semblants a qualsevol encàrrec de traducció, però hi ha el procés final d'edició i sincronització dels subtítols, pas que no existeix en altres tipus de traducció. Tot i que hi ha diferències entre el procés de subtitulació d'un producte destinat al cinema i d'un producte destinat a la televisió, hi ha processos comuns que val la pena explicar per així veure els passos que segueix un text audiovisual des del moment de l'encàrrec fins al producte final subtitulat.

Generalment són els estudis de subtitulació els que reben els encàrrecs. Les empreses compren els productes audiovisuals o bé directament a l'estranger o a través de distribuïdors al país i envien l'encàrrec a un estudi de subtitulació. L'estudi s'encarrega de fer un pressupost per a l'empresa i, si el pressupost és acceptat, es posen en contacte amb el traductor especialitzat en subtitulació que tingui la combinació lingüística adequada a l'encàrrec. El traductor és l'encarregat de fer la traducció. Abans de començar a traduir, però, haurà de pautar el text per dividir-lo en unitats de sentit que li facilitaran la feina, ja que les unitats de sentit correspondran posteriorment als subtítols. Un cop acabada la traducció, s'envia un altre cop a l'estudi, que s'encarrega de fer-ne l'edició, és a dir, d'incorporar i de sincronitzar els subtítols al material audiovisual en llengua original, pas que també pot fer un traductor ben format. A l'hora de sincronitzar els subtítols s'ha de tenir en compte, bàsicament, que aquests apareguin quan el personatge parli i que no segueixin en un canvi de pla, fet que podria confondre els espectadors. Quan el producte està acabat, es retorna al client i així es dona l'encàrrec per acabat.

Ja hem vist què és i quines són les característiques de la subtitulació. Amb aquests coneixements, doncs, podrem veure, al següent apartat, les diferències i similituds que aquest tipus de traducció audiovisual té amb el *fansubbing*, la subtitulació de productes audiovisuals duta a terme de forma amateur.

2.2.2. Fansubbing

El *fansubbing* és una forma de traducció amateur que va néixer als anys 90 per referir-se a aquelles traduccions de productes d'animació japonesos fetes per fans. Tot i aquest inici lligat a l'*anime*, en l'actualitat podem entendre aquest terme com tota aquella activitat de subtitulació amateur de productes audiovisuals que es comparteixen a través d'Internet.

Aquest fenomen va néixer als Estats Units davant la dificultat d'accedir a sèries i pel·lícules d'animació japoneses. L'oferta era limitada perquè la demanda del mercat no era suficient per importar-ne més i també perquè seu el contingut era considerat inapropiat, fet que feia que els títols que sí que es distribuïen al país fossin sovint censurats. "*As a way to popularise anime programmes and also to encourage certain titles to be distributed in the USA, and beyond, some anime fans decided to create their own fansubs in the early-90s.*" (Díaz-Cintas i Sánchez, 2006:43). Com veiem, doncs, el *fansubbing* va néixer com a resposta a la falta d'oferta del mercat i van ser els fans els qui van començar a produir còpies subtitulades dels productes per a compartir-los amb altres fans. Aquestes còpies eren generalment còpies físiques en format VHS. Amb els avenços tecnològics, els productes subtitulats ja no es distribueixen de forma física sinó per Internet.

Hi ha diversos passos a l'hora de crear un *fansub* d'un producte, i generalment són duts a terme per persones diferents, ja que el procés per crear un *fansub* es basa en la divisió del treball, com si es tractés d'un encàrrec de subtitulació professional. El primer pas és obtenir una còpia del producte original per a poder-lo traduir. Normalment es captura (*ripping*) un DVD però també es pot obtenir des d'una emissió televisiva. Un cop obtinguda la còpia, els "traductors" s'encarreguen de fer la traducció. Normalment, si el producte original no és en anglès, s'utilitza una subtitulació en anglès per fer-ne la traducció a altres llengües, fet que fa que la qualitat de les traduccions no sigui bona, perquè molts cops desconeixen la llengua del text original. Després de la traducció, doncs, és moment de fer la sincronització dels subtítols amb

programes online com ara Aegisub. Un cop els subtítols han estat sincronitzats, toca editar-los perquè s'adaptin a les convencions pel que fa a font, colors, etc. Els passos finals seran, doncs, la revisió del text final i la incrustació dels subtítols al vídeo, si escau.

Encara que els consumidors no en siguin gaire conscients, es tracta d'una activitat en què es distribueixen traduccions que no han estat autoritzades de productes amb *copyright*. Però, com que no hi ha intercanvi de diners, és una activitat que es desenvolupa en terra de ningú, en una "il·legalitat ètica".

O'Hagan explicita més aquesta idea: *"Fan translation is therefore ethical because it is intended as an unselfish activity, a form of social disobedience, and a reaction to professional translations that do not meet fans' needs"* (a Massidda, 2015:18).

A més, tot i que hi ha tractats internacionals sobre la protecció dels drets d'autor, és una legislació diferent a cada país i, per tant, la distribució via internet de continguts culturals fa que sigui una activitat molt difícil de regular, ja que és una activitat totalment globalitzada que es du a terme arreu del món.

Gràcies a les possibilitats que ofereix Internet, s'ha produït un canvi en el consum de productes culturals. Aquest nou model desafia la indústria audiovisual, ja que aquests productes es subtitulen de manera voluntària i participativa i es distribueixen gratuïtament. Això posa de manifest que el fet de tenir els drets d'autor d'un producte ja no és certesa de tenir-ne l'exclusivitat de distribució.

Amb la distribució massiva de *fansubs* per internet, s'ha perdut una mica l'ètica d'aquesta activitat, ja que abans, la premissa era parar de distribuir *fansubs* de l'*anime* en qüestió un cop aquest es començava a emetre traduït al país. Últimament, s'ha convertit en una manera de poder consumir, per exemple, sèries que, encara que també es distribueixen al país, van més avançades al país d'origen i així no haver d'esperar durant el llarg procés de doblatge o esperar-se a comprar el DVD amb la subtitulació oficial quan poden obtenir de forma gratuïta el producte subtitulat en qüestió d'hores des de la seva emissió.

“The widespread use of Internet technologies has virtually empowered fans, turning formerly passive media consumers into the leading actors in a major revolution, making media as co-creators and circulating user-created content incorporated into the products owned by media companies.” (Banks citat a Massidda, 2015:37)

Els fans han passat a tenir un rol actiu tant en la creació de productes subtitulats com en la seva distribució.

Per altra banda, els *fansubs*, tot i ser considerats una activitat al límit de la legalitat, també serveixen per a promocionar sèries i productes audiovisuals a l'estranger, *“hasta el punto de influir desde cierto punto de vista en las decisiones de los profesionales del sector audiovisual y editorial y, por consiguiente, en la labor de traductores profesionales”* (Ferrer Simó, 2005: 27). Com diu l'autora, els *fansubs* tenen tanta influència com per fins i tot poder condicionar les traduccions professionals. Això s'entén fàcilment pel fet que, abans que es decideixi fer la subtitulació o el doblatge professional d'un producte audiovisual, els *fansubs* fa temps que s'estan distribuint al país i tenen un públic ampli, que ja s'ha acostumat a l'ús de certa terminologia o a les decisions de no traduir certs aspectes recurrents que un traductor professional haurà de tenir en compte a l'hora de fer-ne la traducció oficial, perquè ja hi ha un sector de la població coneixedor del producte audiovisual que el traductor ha de traduir. També poden provocar que una determinada empresa audiovisual decideixi adquirir els drets d'un producte que té molts seguidors gràcies a les traduccions amateur perquè així aposten per un producte que saben que tindrà èxit.

- Característiques del *fansubbing*

Creiem important destacar les característiques del *fansubbing*, que difereixen de les de la subtitulació professional.

Característiques formals:

1. Més caràcters per línia (i fins i tot de més línies per subtítol) que un subtítol professional.

2. Traducció d'elements poc rellevants (vacil·lacions, vocatius, etc.)

3. Notes del traductor per clarificar termes no traduïts (molt comú en la subtitulació de sèries japoneses, en què es vol mantenir el color local de la traducció).

4. Informació sobre la comunitat de *fansubbers* que n'ha fet la traducció (al principi i al final del vídeo).

Característiques de l'encàrrec:

5. Receptors amb un coneixement més ampli de la cultura d'origen que un espectador "tradicional".

6. Velocitat abans que qualitat

7. Diversos traductors treballant en el mateix projecte (diferents dialectes, terminologia, formes de tractament, etc. si no hi ha una revisió posterior)

8. Traductors amateurs sense formació específica ni en l'àmbit de la traducció ni en l'àmbit de les llengües (joves que s'hi dediquen com a *hobbie*)

Al següent apartat, veurem quines són les motivacions que ens han portat a confeccionar aquest treball i com n'hem estructurat la part pràctica.

II. Marc metodològic

En aquest apartat veurem com s'ha desenvolupat la part pràctica del treball, quines són les motivacions que ens han portat a elaborar aquest estudi i el perquè de l'elecció de la sèrie *Girls* com a corpus.

1. Justificació del treball

Un dels motius pels quals vaig decidir estudiar aquesta carrera és la curiositat i interès que sempre m'ha despertat la traducció audiovisual, tant el doblatge com la subtitulació. Sempre m'han fascinat les diferències culturals i trobo que traduir aquests elements marcats culturalment és un repte molt complicat. L'elecció d'aquest treball neix, doncs, amb l'ànim de voler ampliar els meus coneixements pel que fa aquest tema i amb la passió per les sèries de televisió i els productes audiovisuals en general.

He crescut en una societat que ha fet passos de gegant en el món de la tecnologia en molt poc temps i la gent s'ha hagut d'anar adaptant a tots aquests canvis a un ritme vertiginós. Internet ha estat l'avenç que ha marcat més les nostres vides des de la seva invenció i els joves de la meua generació hem crescut veient la fascinació que provocava als qui eren més grans. Per nosaltres, però, més que una cosa desconeguda i fascinant ha estat una eina amb la que hem crescut i n'hem fet una part essencial de les nostres vides.

Amb Internet es pot accedir de forma gratuïta a un gran ventall de productes audiovisuals subtitulats gràcies a la tasca voluntària de joves interessats en el món audiovisual i s'ha de destacar l'èxit d'aquesta pràctica que exigeix tant de temps i que es fa sense rebre cap benefici econòmic a canvi.

És per això que també volíem dedicar el Treball de Fi de Grau a aquesta vessant de la traducció que ha estat poc tractada pels estudiosos del món traductològic; primer, perquè no és una pràctica professional i, segon, per la relativa novetat d'aquesta activitat.

Pel que fa al corpus, hem escollit la sèrie *Girls* (2012-2017) de Lena Dunham perquè tracta sobre la vida quotidiana de quatre noies joves que viuen a la ciutat de Nova York i que empren un llenguatge col·loquial, ple de referències culturals. Són uns personatges amb qui els espectadors poden sentir-se identificats i, tot i que pertanyen a una cultura diferent, les seves pors, les seves vides i els seus somnis són similars als nostres.

2. Metodologia del treball

Per elaborar aquest treball, hem dividit l'estudi en dues parts; la part teòrica i la part pràctica.

La part teòrica, com ja hem vist, ens ha servit per assentar les bases que més endavant ens han permès fer l'anàlisi dels referents culturals. Hem abordat els aspectes teòrics més rellevants per aquest treball; d'una banda, què entenem per cultura i la seva relació amb el llenguatge i la traducció, i hem vist les aproximacions de diferents teòrics sobre els elements culturals que marquen les traduccions. Per altra banda, hem explicat què és la traducció audiovisual i les característiques dels dos tipus de traducció audiovisual que ens ocupen: la subtitulació i el *fansubbing*.

En l'apartat pràctic, hem visionat l'últim capítol de la primera temporada de la sèrie en versió original (*She did*) i n'hem extret totes les referències culturals. Després, hem agafat la versió subtitulada en castellà del DVD original i un *fansub* en castellà trobat per internet al web d'*Opensubtitles*, on es poden trobar *fansubs* en molts idiomes diferents. Per fer l'anàlisi, hem agrupat les referències culturals en diferents subapartats segons el tipus i, en una taula, hem comparat com han resolt les dues traduccions (professional i *fansub*) cada

element cultural. A sota, hem indicat quina tècnica de traducció feia servir cada versió per cada referència cultural. A més, hem afegit una petita descripció del referent i una valoració personal, aportant altres solucions si les de les traduccions no ens han semblat adequades.

Per acabar el treball, doncs, explicarem les conclusions que hem extret gràcies a l'anàlisi del tractament dels referents culturals en la subtitulació professional i la subtitulació amateur del capítol i veurem si podem donar resposta a les preguntes que ens fèiem abans de començar el treball.

III. Presentació del corpus

A continuació veurem la fitxa tècnica de la sèrie que hem utilitzat com a corpus, una breu explicació del capítol d'on hem extret els exemples i, posteriorment, l'anàlisi que n'hem fet.

1. Fitxa tècnica i capítol analitzat

Títol original:	<i>Girls</i>
Any:	2012
Durada:	30 mín.
País:	 Estats Units
Director:	Lena Dunham, Jamie Babbit, Jesse Peretz, Richard Shepard, Tricia Brock, Jody Lee Lipes, Jennifer Konner, Alex Karpovsky, Claudia Weill
Guió:	Lena Dunham, Deborah Schoeneman, Jennifer Konner, Judd Apatow
Música:	Michael Penn
Fotografia:	Jody Lee Lipes
Repartiment:	Lena Dunham, Allison Williams, Adam Driver, Jemima Kirke, Zosia Mamet, Alex Karpovsky, Christopher Abbott, Andrew Rannells, Peter Scolar, Gaby Hoffmann, Ebon Moss-Bachrach, Becky Ann Baker, Jake Lacy, Jon Glaser, Colin Quinn, Gillian Jacobs, Rita Wilson
Productora:	Emesa per la cadena HBO; Apatow Productions
Gènere:	Sèrie de TV. Comèdia. Drama
Sinopsi:	Sèrie de TV (2012-2017). 6 temporades. Sèrie que descriu la vida d'un grup d'amigues que intenten trobar el seu camí professional i sentimental a Nova York.

Tot comença quan la Hanna, una aspirant a escriptora, rep la visita dels seus pares que li anuncien que ja no li donaran més suport econòmic perquè ja fa dos anys que s'ha graduat i ha de començar a espavilar-se sola.

Doblatge: Aquesta sèrie s'emet doblada en castellà a la plataforma de televisió de pagament Movistar + o a HBO Espanya, la plataforma d'*streaming* de la cadena nord-americana.

Traducció de les dades extretes de FILMAFFINITY (Espanya)

Hem analitzat l'últim capítol de la primera temporada, anomenat *She Did* en la versió original i *Lo ha hecho* en la versió castellana.

Al començament del capítol veiem com la Hanna i l'Adam, la seva parella, ajuden a la Marnie a treure les coses del pis. Les dues amigues estan més distants que mai i la Marnie decideix anar a viure amb la Shoshanna, una altra noia del grup. Quan la Hanna està a la cafeteria on treballa, rep un missatge de la Jessa, convidant-la a una festa sorpresa aquella mateixa tarda. La festa resulta ser el casament de la Jessa i el Thomas-John, un noi que ha conegut fa molt poc temps. Tots estan molt sorpresos i en motiu d'aquest casament hi ha molts retrobaments. La Hanna es retroba amb l'Elijah, que havia estat la seva parella a la universitat, abans que ell admetés ser homosexual. L'Elijah està vivint en un lloc precari i la Hanna li proposa compartir pis ara que la Marnie ha marxat; ell accepta la proposta. Quan la Hanna li diu a l'Adam que ha trobat algú amb qui viure ell s'enfada, ja que li havia proposat mudar-se amb ella. Comença una discussió molt forta entre ells en què li recrimina que no està suficientment involucrada en la relació i acaben trencant.

Les categories en què hem classificat les referències culturals venen, doncs, molt marcades pel capítol. Per exemple, tenim una categoria de vocabulari relacionat amb casaments ja que la major part del capítol es desenvolupa al casament i a la festa posterior. Vegem, al següent apartat, l'anàlisi que hem fet de les referències culturals.

2. Anàlisi dels referents culturals

Com ja hem comentat anteriorment, hem extret els exemples d'un capítol de la sèrie *Girls* del canal televisiu HBO. L'anàlisi consta d'una taula amb tres columnes: a la primera columna hi ha el diàleg original; a la segona, el subtítol professional en castellà del DVD de la primera temporada i a la tercera columna, el subtítol amateur castellà trobat al web *d'Opensubtitles*. Trobareu la referència cultural ressaltada en negreta a cada columna. A sota de la taula hi ha indicades les tècniques de traducció que ha aplicat cada versió i una explicació de les solucions, acompanyada d'una opinió personal i, a vegades, d'una proposta de traducció que considerem més adequada.

L'anàlisi està dividit en diferents subapartats:

1. Unitats de pes, mesura, sistema horari
2. Referències del món de la música i el cinema
3. Expressions d'argot i frases fetes
4. Menjar i beure
5. Vocabulari sobre casaments
6. Altres referències
7. Llenguatge malsonant

Hem classificat les tècniques de traducció tenint en compte la llista que en fa Lucía Molina (2006:101) i que hem explicat en el marc teòric. Cal fer notar, però, que a l'anàlisi hem afegit una tècnica que hem anomenat sinonímia ja que en alguns casos no trobàvem cap tècnica que reflectís adequadament la situació. Considerem, doncs, que s'ha aplicat la tècnica de sinonímia quan s'ha trobat una solució sinònima a la traducció literal que funciona millor en el context. Per exemple traduir *junk* per *trastos* en comptes de *basura*.

1. Unitats de pes, mesura, sistema horari

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
You think 'cause you are what, eleven pounds overweight, you know struggle?	¿Te piensas que porque pesas seis kilos de más lo estás pasando mal?	¿Piensas que porque te sobren 5 kilos , ya sabes luchar?

Tècnica: **Adaptació** (A les dues versions)

Comentari: S'ha fet servir la tècnica d'adaptació de forma correcta en les dues traduccions, ja que les unitats de pes són diferents als Estats Units i a Espanya, el país receptor de la traducció. La correspondència més encertada, però, és la del *fansub*, ja que 11 *pounds* correspon a 4,9 kg. Pel que fa a la redacció, però, ens sembla molt més natural i adequada la traducció professional.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
I am thirteen pounds overweight and it's been awful for me my whole time.	Peso ocho kilos de más y ha sido un suplicio para mí toda la vida.	Me sobran 15 , y ha sido horrible para mí toda mi vida.

Tècnica: **Adaptació** (A les dues versions)

Comentari: Tenim el mateix cas que l'exemple anterior, tot i que l'equivalència correcta és 6 kg. Potser els traductors han optat per fer la diferència més notòria, però crec que, tot i que és legítim fer-ho, no calia alterar la xifra.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
7:00 P.M. sharp.	A las siete en punto.	7:00 P.M. en punto.

Tècnica: **Reducció i Adaptació** (traducció professional)

Préstec (*fansub*)

Comentari: Consideraríem que l'opció del *fansub* és un error de traducció, ja que no és un sistema fet servir pels receptors de la traducció i existeixen diferents solucions a aquesta referència. La traducció professional opta per reduir la referència, però obvia la informació que dóna el post meridiem i que es pot solucionar fàcilment castellà. Deixem dues propostes, considerant la segona com la nostra opció de traducció:

A las siete en punto de la tarde.

A las 19h en punto. (aprofitant els avantatges de la subtitulació, en veure 19h ja sabem que són les set de la tarda.)

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
You are four feet away.	¡Te queda un metro !	Nos queda solo un metro .

Tècnica: **Adaptació** (A les dues versions)

Comentari: Les dues traduccions coincideixen pel que fa a la tècnica i a la xifra que correspon al valor del text original. Considero adequades les dues opcions ja que només canvia el subjecte i les dues opcions concorden amb el context. Veiem tres personatges que baixen una escala carregant un sofà amb dificultats i la protagonista es queixa.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
I haven't heard from her for like a full 24/7 .	No sé nada de ella desde hace una semana entera .	No he sabido nada de ella durante una semana entera .

Tècnica: **Ampliació lingüística** (A les dues versions)

Comentari: 24/7 és una abreviatura de *24 hours a day, 7 days a week*. En castellà es prima el sentit i s'utilitza una frase neutra encara que es perdi el caràcter col·loquial de l'expressió. Crec que és una bona opció.

2. Referències del món de la música, la televisió i el cinema

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Hi, J-Lo in the Grammys .	Hola, J-Lo en los Grammy .	Hola, JLo en los Grammys .

Tècnica: **No es tradueix** (A les dues versions) → *J-Lo*

Comentari: En aquest cas, la persona a qui es fa referència és coneguda però pot ser que els espectadors espanyols no coneguin aquesta abreviació del nom. Tot i això, crec que els traductors han descartat altres opcions (p.ex.: Hola, Jennifer López en los Grammy) perquè hi ha massa caràcters tenint en compte la poca duració del subtítol.

Tècnica: **No es tradueix** (A les dues versions) → *the Grammys*

Comentari: El nom propi d'aquests premis de música no es tradueix. El *fansub* utilitza de forma incorrecta el plural per la influència de l'anglès (és invariable quan fa referència al nom dels premis).

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Come into my arms, Rapunzel.	¡Ven a mis brazos, Rapunzel!	Ven a mis brazos, Rapunzel.

Tècnica: **No es tradueix** (A les dues versions)

Comentari: El criteri de traducció de noms propis indica que per norma general no s'han de traduir. Només es fa si ja existeix un equivalent encunyat. Així doncs, s'ha actuat de forma correcta segons els criteris de traducció.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
That's how Beyoncé does in the video.	Así lo hace Beyoncé en el vídeo.	Así es como Beyonce lo hace en el vídeo.

Tècnica: **No es tradueix** (A les dues versions)

Comentari: Es segueix correctament el criteri de no traduir noms propis tot i que el *fansub* no posa l'accent al nom d'origen francès de la cantant.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
She doesn't look like	No se parece a Camryn	No se parece a Camryn

Camryn Manheim.	Manheim.	Manheim.
-----------------	----------	----------

Tècnica: **No es tradueix** (A les dues versions)

Comentari: Al ser un nom propi no s'ha de traduir però caldria valorar si l'espectador espanyol reconeixera l'actriu americana en llegir-ne el nom. Potser caldria canviar-lo per una actriu més reconeguda.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
You chase me like I'm the fucking Beatles for six months and when I finally get comfortable you shrug?	¿Te pasas seis meses persiguiéndome como si fuera los putos Beatles y cuando me siento cómodo tú pasas?	Me perseguiste como si fuera los putos Beatles durante seis meses, y ahora que estoy cómodo ¿encoges los hombros?

Tècnica: **No es tradueix** (A les dues versions)

Comentari: Es deixa el nom del grup britànic sense traduir i, a més, com que és un referent molt conegut pels destinataris de la traducció, s'entén a la perfecció la comparació que es fa.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
This is gonna be an Eyes Wide Shut party.	Va a ser una fiesta en plan Eyes Wide Shut .	Esta va a ser una fiesta tipo " Eyes Wide Shut ".

Tècnica: **No es tradueix** (A les dues versions)

Comentari: El títol de la pel·lícula d'Stanley Kubrick es deixa en anglès ja que a la versió doblada al castellà el títol no es va traduir.

3. Expressions d'argot i frases fetes

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Let's just consider it water under...my vagina.	Vamos a pensar que agua pasada no mueve vaginas.	Vamos a considerarlo agua bajo...mi vagina.

Tècnica: **Equivalent encunyat** (traducció professional)

Traducció literal (*fansub*)

Comentari: La frase feta original és *water under the bridge*, que vol dir que tot allò que pertany al passat ha de quedar-se al passat, no val la pena retreure coses passades o penedir-se de fets que ja no es poden canviar. En castellà, l'equivalent encunyat és *agua pasada no mueve molino*. Tot i que l'expressió està en desús segons la fitxa del Refranero Multilingüe del Centro Virtual Cervantes, la primera part (*agua pasada*) sí que s'utilitza i, per tant, es pot entendre el sentit de l'expressió amb facilitat.

A l'escena veiem que un dels personatges (Elijah) reconeix haver-li passat una malaltia de transmissió sexual a l'altre (Hanna) quan eren més joves. La Hanna li contesta aquesta frase feta, canviant-ne *bridge* per *vagina*.

La traducció professional aplica bé la tècnica de traducció, ha trobat l'equivalent encunyat i canvia *molino* per *vagina* per adequar-ho al text original. En canvi, el *fansub* no ha detectat la frase feta i, per tant, ho tradueix literalment. El resultat manca de sentit; és un error de traducció.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
The straw that broke the camel's back?	La gota que colmó el vaso.	¿La gota que colmó el vaso?

Tècnica: **Equivalent encunyat** (A les dues versions)

Comentari: Les dues traduccions han detectat la frase feta (*the stroke that broke the camel's back*) i n'han trobat l'equivalent encunyat (*la gota que colmó el vaso*).

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Let's fucking cork it out!	¡Vamos a celebrarlo de una puta vez!	¡Vamos a volvernos locos!

Tècnica: **Creació discursiva** (traducció professional)

Descripció (*fansub*)

Comentari: *To cork out* significa actuar de manera estranya o boja, de forma impredecible. És un terme que va néixer als anys 90 i sembla que prové d'una sèrie televisiva anomenada "*Life Goes On*" on hi apareixia un personatge anomenat Corky (segons l'entrada *cork out* a Urban Dictionary).

La traducció professional ha optat per fer servir el verb *celebrar* que, tot i que no funcionaria en un altre context com a traducció de *cork out*, en aquesta situació sí que funciona. Estan celebrant un casament i el nuvi ho diu just abans que comenci la música. El *fansub* ha optat per traduir el sentit d'aquest terme d'argot: ha agafat la definició del terme i l'ha traduït. Cada traducció ha optat per una tècnica diferent però el resultat és encertat a les dues versions.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
It's a big pet peeve actually.	En realidad es una cruz tremenda.	De hecho, es una gran manía .

Tècnica: **Modulació** (traducció professional)

Equivalent encunyat (*fansub*)

Comentari: El terme *pet peeve* (Oxford Dictionary: “*Something that a particular person finds especially annoying*”) es tradueix per *manía* (RAE: “*Preocupación caprichosa y a veces extravagante por un tema o cosa determinados*”).

Dos dels personatges tenen una conversa una mica allunyats de la pista de ball. Un d'ells diu que no li agrada ballar perquè la gent sua, t'envaeixen l'espai personal, etc.

El *fansub* opta per utilitzar l'equivalent encunyat mentre que la traducció professional ho tradueix per *ser una cruz*. Considerem que és una equivalència que pot ser que en altres contextos no funcioni però és una bona solució en aquesta situació. Creiem que en la traducció professional s'ha optat per mantenir el caràcter informal de l'expressió. En canvi, si utilitzem *manía*, la informalitat de l'expressió queda neutralitzada.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Are you punking me?	¿Te estás riendo de mí?	¿Es una broma pesada ?

Tècnica: **Generalització i Modulació** (traducció professional)

Ampliació lingüística, Transposició i Modulació (*fansub*)

Comentari: Aquest terme d'argot significa fer una broma a algú. En la traducció professional es generalitza aquesta idea optant per la construcció *reírse de alguien*, més neutre i general que l'opció del text original. El *fansub* canvia el punt de vista de la pregunta i el verb anglès es converteix en una construcció de nom + adjectiu.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Ladies and gentle beans.	Señorinas y señorines.	"Seboras y sebores".

Tècnica: **Adaptació** (traducció professional)

Creació discursiva (*fansub*)

Comentari: Sembla que aquest joc de paraules prové d'un poema popular d'autor desconegut. Hi ha diverses versions del poema i hem trobat diferents encapçalaments: *ladies and jellyspoons*, *ladies and jellybeans*, etc. És una forma còmica de trencar amb el clàssic *ladies and gentleman*.

Les dues versions castellanes han optat per buscar un equivalent que funcioni en el context. Trobem molt més adequada la solució de la traducció professional ja que *señorinas y señorines* és una variant de *señoras y señores* que es pot utilitzar també de forma còmica, igual que en l'anglès. L'opció del *fansub* queda molt més forçada i es nota que és una invenció del traductor.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Here's the world's smallest, tiniest violin playing "My Heart	Mira cómo suena el violín más diminuto del mundo: "My Heart	Aquí tenemos el violín más pequeño del mundo tocando "Mi

Bleeds For You”.	Bleeds For You”.	corazón sangra por ti”.
------------------	------------------	-------------------------

Tècnica: Traducció literal (A les dues versions)

Comentari: Aquesta expressió s'utilitza de forma sarcàstica per indicar que no ens interessen o no ens afecten les desgràcies o les queixes de la persona que parla. Té diverses versions: ...*playing the saddest song*, ...*playing just for you*, etc. Va acompanyat d'un gest amb la mà en què es freguen el dit índex i el dit gros.

Les versions castellanes opten per fer-ne una traducció literal, ja que al ser un producte audiovisual estem condicionats pel gest que fa l'Adam, com si estigués tocant aquest violí tan petit. Si no hi hagués aquest gest, potser es podia haver traduït per una expressió que també tingués un sentit irònic, tipus: *no veas qué pena me da* o *mira cómo lloro*.

4. Menjar i beure

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Have you seen these petit-fours ? I would fuck these petit-fours .	¿Has visto los petit-fours ? Me follaría estos pastelitos .	¿Has visto estos pastelitos ? Me gustaría follarme esos pastelitos .

Tècnica: Préstec i Generalització (traducció professional)

Generalització (*fansub*)

Comentari: Com que hi ha una repetició de lèxic, la traducció professional opta per deixar la primera paraula igual i quan es repeteix, substituir-la per l'hiperònim *pastelitos*. En canvi el *fansub* opta des del principi per la paraula més general i la repeteix. Crec que és més encertada la traducció professional

perquè manté el terme original i després explica què és aprofitant la repetició de lèxic.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
I think it's from this expired Mylanta that I drank.	Creo que es porque me tomé un antiácido caducado.	Creo que es por esta mylanta caducada que me he bebido.

Tècnica: **Generalització** (traducció professional)

Préstec (*fansub*)

Comentari: Mylanta és el nom comercial d'un medicament per alleujar la cremor d'estómac. Com que els espectadors espanyols no coneixen el nom d'aquest medicament, és més adequat utilitzar l'hiperònim. Considerem, doncs, que la solució de la traducció professional és adequada mentre que la del *fansub* no, ja que els receptors de la traducció no coneixen la marca.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
She's blogging from a tortilla soup contest .	Está escribiendo en su blog sobre un concurso de sopa de tortilla .	Está blogueando sobre un concurso de sopa de tortilla .

Tècnica: **Ampliació Lingüística** (traducció professional) → *blogging*

Préstec (*fansub*) → *blogging*

Comentari: El terme *blog* està acceptat pel diccionari de la Real Academia Española, però encara no hi figura el verb *bloguear*. En canvi, a la pàgina web de la Fundeu BBVA (*Fundación del Español Urgente*), una associació entre el BBVA i l'agència EFE que compta amb un buscador de dubtes, hi ha un article que recomana escriure els derivats de blog en lletra rodona, ja que són termes consolidats per l'ús. Així doncs, trobem correctes les dues versions, tot i que el *fansub* utilitza un llenguatge més similar al que podríem escoltar entre gent jove.

Tècnica: Traducció literal (A les dues versions) → *tortilla soup*

Comentari: El nom anglès d'aquest plat ja és una traducció del castellà; aquesta sopa té origen a Mèxic. Les dues versions coincideixen en la traducció d'aquest fragment.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Look there's an ice-cream truck outside.	Aquí está el camión de los helados .	Mira, hay un camión de helados fuera.

Tècnica: Traducció literal (A les dues versions)

Comentari: La traducció literal és una tècnica adequada perquè els espectadors entenen el concepte i l'ubiquen com a cosa característica dels Estats Units o del Regne Unit, ja que a Espanya no existeixen els camions que venen gelats. Trobem encertades les dues opcions però en aquest cas ens decanem pel *fansub* ja que és més proper al text original.

5. Vocabulari sobre casaments

<i>Text original</i>	<i>Traducció</i>	<i>Fansub</i>

	<i>professional</i>	
And now with the power vested in me by a website that I found on the Internet , I now pronounce you man and wife.	Y ahora, por el poder que me confiere una página web que encontré en Internet os declaro marido y mujer.	Y ahora con el poder que me ha sido otorgado por una página web que encontré en Internet , ahora os declaro marido y mujer.

Tècnica: Traducció literal (A les dues versions)

Comentari: A Espanya no hi ha tanta facilitat com als Estats Units per obtenir un permís per poder casar algú (amics, família, etc.). Per tant, s'ha optat per traduir literalment l'exemple. No queda estrany ja que els espectadors són conscients que la sèrie es desenvolupa als Estats Units.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
I wore white . To her wedding. I wore white .	Voy de blanco . En su boda. Voy de blanco .	Voy vestida de blanco en su boda.

Tècnica: Traducció literal (A les dues versions)

Comentari: Al nostre país també és de mala educació o està mal vist vestir de blanc al casament d'algú, ja que solen ser les núvies les que van vestides d'aquest color. Creiem que és una tradició coneguda arreu del món, però potser, depenent de l'idioma en què féssim la traducció i tenint en compte els receptors de l'encàrrec, hauríem de valorar si cal afegir-hi una explicació perquè s'entengui (per exemple, si ho traduïssim per un públic japonès, ja que els casaments japonesos segueixen altres tradicions).

Trobem que és més adequada la traducció professional ja que *ir de blanco* és més natural que *ir vestida de blanco*, que queda més forçat.

6. Altres referències

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Yeah, there wasn't even that much shit to move.	Bueno, tampoco ha habido que bajar tantos chismes .	No había mucha mierda que mover.

Tècnica: **Sinonímia** (traducció professional)

Traducció literal (*fansub*)

Comentari: La traducció professional recorre a la sinonímia per trobar un nom que funciona en aquest context com a traducció de *shit*. El *fansub* opta per la traducció literal que també funciona en el context.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
And all her junk is still here.	Y todos sus trastos siguen aquí.	Y toda su basura sigue aquí.

Tècnica: **Sinonímia** (traducció professional)

Traducció literal (*fansub*)

Comentari: En aquest cas passa el mateix, la traducció professional opta per buscar sinònims del terme que s'adeqüin al context i el *fansub* en fa una traducció literal. Les dues solucions funcionen.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
She is in Santa Fe	Está en Santa Fe	Ella está en Santa Fe

Tècnica: **No es tradueix** (A les dues versions)

Comentari: Els topònims funcionen amb la mateixa regla dels noms propis. Només és tradueixen si hi ha una forma marcada per la tradició. Si no, per regla general es deixen igual. Les dues versions han deixat el topònim sense traduir, seguint la regla.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
So I've been living in an SRO since I left Beau	He vivido en una residencia desde que dejé a Beau.	Entonces, he estado viviendo en una habitación individual desde que dejé a Bo.

Tècnica: **Generalització** (traducció professional)

Traducció literal i Reducció (*fansub*)

Comentari: SRO és l'abreviació de *Single Room Occupancy*. Són edificis on es comparteix cuina i bany, normalment ocupats per gent amb poc poder adquisitiu, dependència a les drogues, etc. Com que no tenim el mateix referent, la traducció professional opta per fer una generalització (*residencia*), tot i que potser aquest terme no el relacionem amb gent problemàtica i amb poc nivell adquisitiu (estem acostumats a sentir residència d'estudiants, d'avis, etc.). El *fansub* tradueix literalment el concepte però obvia l'última paraula. Proposem com a opció el terme pensió, una forma d'allotjament barata on normalment es comparteix el bany i la cuina.

El diàleg segueix amb una explicació de què son els SRO, potser per això el traductor professional ha considerat que la seva decisió lèxica ja quedava després reduïda a un cert tipus de residència de baixa categoria.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Look, I just wanted to say I did give you HPV .	Sólo quería decirte que sí que te pegué el VPH .	Mira, solo quería decir que yo...yo te pasé el V.P.H.

Tècnica: Traducció literal (A les dues versions)

Comentari: Són les sigles de la malaltia de transmissió sexual anomenada Virus del papil·loma humà. L'ordre de les sigles canvia en traduir el terme i s'han d'escriure sense punts ni espais entre lletres, com ho fa la traducció professional.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Thomas John, when you came to my house with flowers, I was prepared to call the Special Victims Unit .	Thomas John, cuando apareciste en mi casa con unas flores, estaba dispuesta a llamar a la Brigada de Delitos Sexuales .	Thomas-John, cuando viniste a mi casa con flores, estaba preparada para llamar a la unidad especial de víctimas .

Tècnica: Equivalent encunyat i Descripció (traducció professional)
Traducció literal (*fansub*)

Comentari: La traducció professional utilitza un terme que, tot i que no existeix com a tal a Espanya, existeix en altres països castellanoparlants (p. ex.: Chile). A més, s'entén perfectament la funció de la brigada i, per tant, ho considerem una bona traducció. El *fansub* en fa una traducció literal, avalada a més per l'ús (la traducció de la sèrie *Law & Order: Special Victims Unit* al castellà és *Ley y Orden: Unidad de víctimas especiales*). Tot i que hi hagi aquesta traducció oficial de la sèrie, preferim l'opció de la traducció professional perquè el significat és més clar.

7. Llenguatge malsonant

El caràcter desenfadat de la sèrie i l'abundància de personatges joves en un context informal fa que abundin les expressions malsonants. Creiem convenient analitzar com s'han traduït aquests elements, ja que cada llengua i cada cultura té una riquesa pròpia de termes grollers que tenen origen en diferents àmbits de la cultura.

***Fuck* com a paraula comodí**

Fuck és una de les paraules malsonants més utilitzades en el llenguatge col·loquial anglès. És un terme vulgar per referir-se a l'acte sexual. En la majoria d'ocasions, però, ha perdut el seu significat original i és simplement una paraula comodí que modifica els substantius a què acompanya o una interjecció sense significat. Veiem com en la majoria dels exemples extrets del capítol, *fuck* manca de sentit intrínsec.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Fucking redheads.	Putas pelirrojas.	Estúpidos pelirrojos.

Tècnica: **Adaptació** (A les dues versions)

Comentari: Les dues versions opten per copiar la construcció del text original i canviar l'element que qualifica el nom, utilitzant elements malsonants utilitzats freqüentment en el castellà col·loquial. La traducció professional ens sembla correcta i avalada per l'ús, però els insults es tendeixen a atenuar en el llenguatge escrit (subtítols) ja que ressalten molt més que quan els diu un personatge. Proposem una opció que creiem més natural i adequada que les altres solucions: *malditos pelirrojos*. Dos dels personatges principals de la sèrie estan parlant d'una noia pèl-roja. Trobem lògic que es pugui fer el plural femení però trobem més adequat fer una generalització amb el plural en forma masculina, que engloba els dos gèneres.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
You are the fucking worse , you know that?	Eres lo puto peor que hay.	Eres lo puto peor , ¿lo sabías?

Tècnica: Traducció literal i Adaptació (A les dues versions)

Comentari: Es tradueix literalment la frase *you are the worse* i s'adapta la paraula malsonant per una paraula comodí que s'utilitza en castellà de forma semblant a la del text original. Les dues versions coincideixen en la traducció.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
See? I'm even fucking better at slow dancing than I am at fast dancing.	Joder , se me dan mejor los bailes lentos que los rápidos.	¿Ves? Soy incluso jodidamente mejor en el baile lento de lo que soy en el rápido.

Tècnica: **Compensació** (traducció professional)

Traducció literal (*fansub*)

Comentari: En aquest cas creiem que es podia haver omès la paraula malsonant perquè no aporta res a la frase. El *fansub*, que ha copiat l'estructura de l'original, sona forçat i s'allarga molt el subtítol sense raons justificades. Trobem molt encertada la traducció professional, que compensa el fet d'ometre la paraula malsonant a la frase principal, afegint una interjecció al principi, molt típica del castellà oral.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
You're so fucking gross lying on the bathroom floor.	Eres una asquerosa por tumbarte en el suelo del baño.	Eres una puta asquerosa , echada aquí en el suelo del baño.

Tècnica: **Omissió** (traducció professional)

Adaptació (*fansub*)

Comentari: La traducció professional opta per ometre la paraula malsonant que no aporta cap sentit significatiu a la frase. En canvi, el *fansub* copia l'estructura de l'anglès i n'adapta la paraula malsonant, creant una construcció natural i avalada per l'ús del castellà informal.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
I'm a beautiful fucking mystery for you.	¡Soy un puto misterio maravilloso para ti!	Soy un bonito misterio para ti.

Tècnica: **Adaptació** (traducció professional)

Omissió (*fansub*)

Comentari: En aquest cas, és el *fansub* el que decideix ometre la paraula malsonant. Primer, perquè no aporta res a la frase i segon, perquè ja hi ha un adjectiu que acompanya al nom. Si es tradueix *fucking*, tenim un element que modifica *misterio* i un adjectiu que el qualifica, dos elements massa junts a la frase que en dificulten la comprensió (com passa a la traducció professional). Creiem que l'opció d'ometre el terme és més adequada per alleugerir la frase. Tot i això, trobem més encertat utilitzar l'adjectiu *maravilloso* per així compensar l'omissió d'un terme amb funció d'intensificador (*fucking*).

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Fuck you!	¡Que te den!	¡Que te den!

Tècnica: **Adaptació** (A les dues versions)

Comentari: Les dues versions han decidit adaptar el text original de la mateixa manera. El resultat sona molt natural i s'adequa al context i al tipus de llenguatge usat durant tot el capítol. Cap de les dues versions no ha caigut en la traducció literal, que considerariem un error en aquest cas, ja que hi ha altres opcions més genuïnes, com la construcció *que te den* que han fet servir els dos casos analitzats.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Fuck, I'm crushed!	¡Joder! ¡Estoy aplastada!	¡Joder, estoy reventada!

Tècnica: **Adaptació** (A les dues versions)

Comentari: Les dues versions canvien correctament la interjecció del text original per la seva traducció natural: la interjecció *joder*.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
This book is fucking incredible .	Este libro es una puta pasada .	Este libro es jodidamente increíble .

Tècnica: **Adaptació** (traducció professional)

Traducció literal (*fansub*)

Comentari: Trobem més natural la solució de la traducció professional, que adapta l'expressió anglesa al castellà, buscant quina expressió és més usada en el castellà col·loquial. En canvi, la solució del *fansub* es veu molt més forçada, massa marcada per l'anglès.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Anything by a British woman is... fuck .	Todo lo que va sobre una mujer británica es...	Cualquier cosa hecha por una inglesa es... joder .

Tècnica: **Omissió** (traducció professional)

Adaptació (*fansub*)

Comentari: En aquest cas, la versió professional opta per ometre l'element malsonant, aprofitant que és una paraula comodí sense significat rellevant i

aprofitant els punts suspensius de l'oració. El *fansub* opta per traduir-ho per l'element castellà amb una funció més semblant al de l'original.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
I thought to myself that if I ever saw that crazy bitch again, I would make her my fucking wife .	Me dije a mi mismo que si volvía a ver a esa zorra loca , la convertiría en mi puñetera esposa .	Pensé para mi mismo que si alguna vez volvía a ver a esa puta loca de nuevo, haría que fuese mi jodida esposa .

Tècnica: **Sinonímia** (traducció professional) → *that crazy bitch*

Traducció literal (*fansub*) → *that crazy bitch*

Comentari: El *fansub* opta per fer una traducció literal dels termes, canviant l'ordre de la frase per adaptar-lo a l'ordre natural en castellà. La traducció professional canvia *puta* (traducció literal de *bitch*) per *zorra*, segurament pel fenomen que hem comentat anteriorment; els subtítols tendeixen a rebaixar les paraules malsonants.

Tècnica: **Adaptació** (traducció professional) → *my fucking wife*

Traducció literal (*fansub*) → *my fucking wife*

Comentari: El *fansub* fa una traducció massa literal de l'element malsonant que modifica el nom. En canvi, la traducció professional ha trobat una solució més genuïna pel terme, opció que trobem més encertada.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
What the fuck it's wrong with you?	¿ Qué cojones te pasa?	¡¿ Qué coño te pasa?!

Tècnica: **Adaptació** (A les dues versions)

Comentari: Les dues versions utilitzen la mateixa tècnica de traducció però troben solucions diferents, totes dues encertades. Les expressions ¿*Qué cojones?* i ¿*Qué coño?* són genuïnes i avalades per l'ús del castellà col·loquial.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Join the fucking club .	¡Únete al puto club !	Únete al puto club .

Tècnica: **Adaptació** (A les dues versions)

Comentari: Les dues traduccions adapten el text original al llenguatge col·loquial castellà. La traducció per *puto* + *substantiu* és molt encertada ja que és un modificador molt utilitzat en castellà.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
And now you are being a fucking bitch .	¡Y ahora te estás portando como una puta zorra !	Y ahora estás siendo una jodida perra .

Tècnica: **Adaptació** (traducció professional)

Traducció literal i Adaptació (*fansub*)

Comentari: En aquest cas tenim dues paraules malsonants seguides: *fucking*, que actua de modificador del nom i *bitch*, que és el substantiu. El *fansub* tradueix literalment el modificador, solució que queda poc natural. En canvi, la traducció professional troba una solució més genuïna pel modificador. Les dues traduccions han trobat solucions sinònimes pel substantiu. Creiem que la traducció professional aconsegueix una solució més adequada i natural.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
And rich as fuck .	Y la ostia de rico.	Y rico de cojones .

Tècnica: **Adaptació** (A les dues versions)

Comentari: Les dues versions opten per adaptar l'element del text original, però el col·loquen a llocs diferents. La traducció professional utilitza la construcció *la ostia de* + substantiu i, en canvi, el *fansub* posa primer el substantiu i després el modificador *de cojones*. Les dues solucions són genuïnes però la traducció professional utilitza un llenguatge més suau, com ja hem vist en altres exemples.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
We should just like, go fuck in the bathroom.	Deberíamos, no sé, ir al baño a echar un polvo .	Deberíamos ir a follar al baño.

Tècnica: **Adaptació** (traducció professional)

Traducció literal (*fansub*)

Comentari: El *fansub* fa una traducció literal del text original. En canvi, la traducció professional ho adapta i utilitza una expressió més genuïna en castellà.

Altres insults

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
But she was such a slut in such a big way.	Pero era una gran zorra .	Pero era bastante puta después de todo.

Tècnica: **Adaptació** (A les dues versions)

Comentari: Les dues versions adapten el text original i troben solucions diferents, donades per la riquesa de sinònims del terme malsonant. Les dues traduccions són encertades però ens decanem per la traducció professional perquè sona més natural.

<i>Text original</i>	<i>Traducció professional</i>	<i>Fansub</i>
Everyone is a dumb whore .	Todas las personas son unas zorras idiotas .	Todas son unas putas estúpidas .

Tècnica: **Adaptació** (A les dues versions)

Comentari: Les traduccions han arribat a versions diferents però totalment sinònimes. Les dues opcions són vàlides però preferim la traducció professional per l'elecció del subjecte, que en anglès és *everyone*.

IV. Conclusions

L'elaboració d'aquest treball ens ha permès veure de forma pràctica com s'han resolt els referents culturals d'una sèrie nord-americana en dues traduccions diferents: la subtitulació professional i una subtitulació amateur penjada a la xarxa. Ha estat molt enriquidor poder comparar les solucions de les dues traduccions ja que considerem que pocs estudiosos del camp de la traducció ho han fet.

El *fansubbing* és un fenomen relativament nou i s'hi ha dedicat poca atenció des dels cercles traductològics, segurament pel fet que els *fansubbers* no són professionals del sector i, per tant, són considerats "intrusistes". Hem vist, però, que malgrat ser una activitat al límit de la legalitat, hi ha, almenys en l'ideari original del moviment, un fort compromís ètic.

Per fer les conclusions, doncs, ens remetrem a les hipòtesis que vam plantejar a l'inici d'aquest treball i veurem, després d'haver fet l'anàlisi del corpus, quines conclusions en podem extreure.

Pel que fa a la subtitulació i les seves característiques:

1. Els límits que té la subtitulació pel que fa al nombre de caràcters i als segons en què pot estar un subtítol en pantalla ens condicionen a l'hora de fer la traducció? Com solucionem aquest problema?

Hem vist diferents casos en què les solucions de traducció no eren les més adequades però hem considerat que s'ha decidit traduir-les així degut a la limitació de caràcters que té un producte subtitulat (p. ex.: J-Lo en comptes de Jennifer López, nom més conegut). Per evitar subtítols massa llargs, s'obvien elements sense valor significatiu com ara repeticions, vacil·lacions o interjeccions i es fa una gran feina de reexpressió. Per tant, podem dir que, si bé la subtitulació va acompanyada d'una evident manca d'informació, el suport d'altres canals (visual, auditiu) ens pot ajudar a comprendre elements que s'han hagut de suprimir.

2. Hi ha casos en què treballar amb un text audiovisual ens porta a adoptar solucions diferents de les que faríem servir si es tractés d'un text en què només hi intervé un canal, degut a la combinació d'imatge, so i text?

En un text audiovisual hem d'estar atents a la informació que rebem per diversos canals i això ens condiciona a l'hora de traduir. Per posar un cas concret, a l'anàlisi hem trobat un exemple en què un personatge diu una expressió irònica (*Here's the world's smallest, tiniest violin playing "My Heart Bleeds For You"*) que va acompanyada d'un gest amb la mà. Si ens haguéssim trobat aquesta referència en la traducció d'un llibre, l'hauríem pogut traduir fàcilment per *mira cómo lloro* o *no veas que pena me da*, però al tenir la imatge, on es veu de forma evident el gest que fa el personatge, traduir-ho així no tindria sentit. Les dues versions han optat per fer una traducció literal de la frase que, encara que els semblarà estranya als espectadors castellans, almenys entendran el gest que fa el personatge.

Vist això, és evident que la informació que rebem pels diferents canals a vegades fa que haguem de canviar la solució que seria més lògica o correcta per d'altres opcions que s'adiguin al què s'està veient o sentint.

Pel que fa a la diferència entre traducció amateur i professional:

3. Hi haurà errors de traducció al fansub, a causa de la naturalesa amateur del traductor?

Tot i que moltes de les referències analitzades s'han traduït de forma correcta gràcies al coneixement del *fansubber* de la cultura i la llengua d'origen, certament hi ha errors importants que denoten una manca de formació lingüística del traductor. S'ha abusat del préstec quan hi havia solucions genuïnes i de les traduccions literals en referents no coneguts pel públic receptor, quan era més adequat utilitzar tècniques com la generalització o la descripció. També ha fet traduccions literals incorrectes per no haver detectat expressions angleses que tenien un equivalent encunyat.

En comparar les traduccions, doncs, és evident quina de les dues ha estat feta per un professional perquè, tot i que a vegades les solucions no eren les més correctes, cada decisió presa tenia una raó justificada. En canvi, el *fansub* segurament no ha dut a terme el procés de documentació (tant de qüestions lingüístiques com culturals) i ha traduït molts termes de forma incorrecta.

4. El llenguatge malsonant en la traducció amateur estarà més influenciat per la llengua d'origen que en la versió professional, que l'haurà traduït de forma més genuïna gràcies a la formació lingüística del traductor?

El *fansub* fa servir un llenguatge malsonant poc genuí, sovint massa influenciat pel text original (per exemple, l'ús de *jodidamente* com a modificador) i sempre utilitza els mateixos termes, fent-ne una repetició excessiva. En canvi, la subtitulació professional utilitza expressions més allunyades de l'anglès fent ús dels sinònims i de la riquesa de llenguatge groller que té el castellà.

A més, hem trobat que la traducció professional tendia a rebaixar el llenguatge malsonant i, en canvi, el *fansub* traduïa els insults o les paraules malsonants per la opció més propera al què es deia al diàleg original. En la nostra recerca bibliogràfica sobre la subtitulació, hem vist que es recomanava utilitzar un llenguatge més suau en els subtítols perquè crida més l'atenció allò que està escrit que el que es diu. Podem constatar, doncs, que el *fansub* analitzat al corpus no segueix aquest criteri de traducció i suposem, per extensió, que els altres *fansubs* tampoc, ja que pretenen ser el més fidel possible al text original.

5. El *fansub* analitzat serà més fidel a l'original a l'hora de traduir les referències culturals que la traducció oficial, que tendirà a neutralitzar-les o a canviar-les per referències més pròximes a la llengua d'arribada? És a dir, influirà la naturalesa dels espectadors en les decisions de traducció?

Consideràvem lògic que el *fansub* tendís a ser més fidel al text original que la traducció professional, tenint en compte que els espectadors a qui van dirigides les dues versions són lleugerament diferents. Si bé és una sèrie enfocada a gent jove amb un interès per la cultura i forma de vida americana, els *fansubs* són consumits per un públic ("fans") amb un coneixement més ampli de la cultura d'origen ja que consumeixen sèries en versió original com a *hobbie*. No són espectadors convencionals que s'esperarien a veure la sèrie doblada o amb subtítols fets per professionals.

Certament, doncs, el *fansub* manté molt més les construccions angleses, fent més ús dels préstecs i de les traduccions literals que la traducció

professional. En canvi, la traducció oficial de la sèrie tendeix a utilitzar amb més freqüència tècniques com ara la generalització i l'amplificació, ja que considera que els receptors necessiten més informació per poder entendre el concepte.

Pel que fa a la relació entre la referència cultural i la tècnica de traducció:

6. Existeix una relació entre la naturalesa del referent cultural i la tècnica de traducció que s'hi aplica? És a dir, els referents culturals de la mateixa categoria es poden o s'han de traduir per la mateixa tècnica de traducció?

Després d'haver fet l'anàlisi dels referents culturals podem constatar que, en algunes categories, sí que hi ha una relació clara entre el tipus de referent i la tècnica que s'hi ha d'aplicar però en altres tipus de referències culturals, aquesta relació es dilueix i hi ha un ventall més ampli de possibles tècniques de traducció.

Com a exemple de relació clara entre tipus de referència cultural i tècnica de traducció tenim totes aquelles referències a unitats de mesura, de pes o al sistema horari. Tot i que no hem analitzat cap exemple que fes referència a la temperatura, també s'inclouria en aquesta categoria. En aquests exemples és evident que s'hi ha d'utilitzar la tècnica d'adaptació perquè, en aquest cas, els americans i els espanyols utilitzen sistemes diferents. Gràcies a aquesta tècnica, doncs, es pot adaptar la referència per elements coneguts pels espectadors i es dona una equivalència exacta i fàcil de reconèixer i trobar pel traductor. Un altre exemple serien les frases fetes, que s'han de traduir per l'equivalent encunyat. S'ha de saber detectar, doncs, quan es tracta d'una frase feta i comprendre'n el sentit per poder trobar l'expressió que li correspon en l'altre idioma.

Hi ha d'altres categories, però, en què no hi ha una relació clara entre la naturalesa de la referència i la tècnica, així que s'ha de valorar cas per cas què és més convenient. Per exemple, en el cas de referències a menjar i begudes, hem vist que si no és un referent conegut es tendeix a generalitzar o amplificar la referència però, si fos un referent conegut, potser convindria fer-ne un préstec, per exemple.

Per acabar, voldríem destacar que encara que hi ha diferències significatives entre les dues versions, no n'hi ha tantes com pensàvem abans

de fer el treball. Pot ser que aquest *fansub* tingui més qualitat lingüística que d'altres i, per tant, no és representatiu de la qualitat general del sector amateur. Tot i això, com a futurs professionals del sector, creiem que hem de començar a valorar i analitzar la feina del *fansubbing* que, si bé no és una traducció professional, té més qualitat de la que pensàvem tenint en compte la rapidesa amb la qual es fan els *fansubs*. Aquestes traduccions exprés són fetes per no professionals que aprofiten les facilitats del treball al núvol per crear i distribuir aquest producte que gaudeix d'una enorme demanda. Sense perdre de vista que és una traducció amateur, s'aconsegueix un resultat molt vàlid en què només fa falta la feina de revisió d'un traductor professional per fer que el *fansub* sigui equiparable a un subtítol professional. Malgrat això, sempre serà millor una traducció feta per un professional perquè té un major domini lingüístic que permet incloure més matisos, formes més genuïnes i presentar un producte acabat amb garanties de qualitat.

V. Bibliografía

Obras citadas:

- CASADO VELARDE, M. (1988). *Lenguaje y cultura: La etnolingüística*. Madrid: Síntesis.
- Centro Virtual Cervantes. *Refranero Multilingüe*.
< <http://cvc.cervantes.es/lengua/refranero/>>
- CHAUME, F. (2004). *Cine y traducción*. Madrid: Ediciones Cátedra.
- CHAUME, F. (2013). «Panorámica de la investigación en traducción para el doblaje». *Trans. Revista de traductología*, núm. 17, p.13-34.
<http://www.trans.uma.es/trans_17/Trans17_013-034.pdf>
- DÍAZ-CINTAS, J. i MUÑOZ, P. (2006). «Fansubs: Audiovisual Translation in an Amateur Environment». *The Journal of Specialised Translation*, núm. 6, p. 37-52. <http://www.jostrans.org/issue06/art_diaz_munoz.php>
- DÍAZ CINTAS, J. i REMAEL, A. (2007). *Audiovisual Translation: Subtitling*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- FERRER SIMÓ, M. (2005). *Fansubs y scanlations: la influencia del aficionado en los criterios profesionales*. Castelló: Universitat Jaume I.
- Fundación del Español Urgente. *Fundéu BBVA*.
<http://www.fundeu.es/>
- Filmaffinity España. *Girls (serie de TV)*.
<<http://www.filmaffinity.com/es/film373888.html>>

- HURTADO ALBIR, A. (2001). *Traducción y traductología: introducción a la traductología*. Madrid: Cátedra.
- Institut d'Estudis Catalans. *Diccionari de la llengua catalana*.
<<http://dlc.iec.cat/>>
- MANGIRON, C. (2006). *El tractament dels referents culturals a les traduccions de la novel·la Botxan: la interacció entre els elements textuais i extratextuais*. Doctorat en Teoria de la Traducció de la Facultat de Traducció i Interpretació, Universitat Autònoma de Barcelona.
<<http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/5270/cmh1de1.pdf>>
- MASSIDDA, S. (2015). *Audiovisual Translation in the Digital Age: the Italian Fansubbing Phenomenon*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- MOLINA, L. (2006). *Otoño del pingüino*. Castelló: Universitat Jaume I.
- NEWMARK, P. (1988). *A Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall.
- NORD, C. (1991). *Text analysis in translation*. Amsterdam-Atlanta: Editions Rodopi B.V.
- Oxford University Press. *English Oxford Dictionaries*.
<<https://en.oxforddictionaries.com/>>
- Real Academia Española. (2001). *Diccionario de la llengua espanyola*.
<<http://dle.rae.es/?w=diccionario/>>
- REISS, K. i VERMEER, H. (1996). *Fundamentos para una teoría funcional de la traducción*. Madrid: Ediciones Akal.

- Col·laboradors d'Urban Dictionary. *Urban Dictionary*.
<<http://urbandictionary.com/>>

Obres consultades:

- LEE, H.K. (2011) «Participatory media fandom working on the disjuncture of global mediascape: a case study of anime fansubbing» *Culture, Media and Creative Industries*, núm. 33(8), p. 1131-1147.
<<http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0163443711418271>>

Corpus:

- DUNHAM, L. i APATHOW, J. (2012). *She Did* [episodi de sèrie de televisió]. *Girls*. Nova York: Apatow Productions.